

Превенция на насилието

Тамара Цветкова

***Prevention of Violence:** The issue of domestic violence arises as a violation of human rights, the international community and Bulgaria as part of this community must confront not only against the apparent severity of the problem, but also against complications associated with finding suitable mechanisms United Nations system, in order for this problem to be solved within the protection mechanisms for human rights.*

Keywords: violence prevention, family, sacrifice health and social care.

ВЪВЕДЕНИЕ

Думата „домашно“ обикновено се свързва със святост, утеха, сигурност, подслон и уют. Домът е нещото, което те отделя от света и те прави различен сред другите. Живот без дом означава да нямаш цели, да нямаш надежди.

Съвременните проучвания сочат обаче, че тази „люлка на грижовността“ може да бъде също и „люлка на насилието“. Насилието в дома може да се прояви в много форми. Млади момичета и жени могат да станат жертви на физически и сексуален тормоз. Възрастните членове на семейството са също твърде уязвими. В някои случаи дори съпрузите са обект на атака от страна на своите жени. Въпреки това, огромното мнозинство от жертвите на насилието в една семейна общност и в контекста на интимните връзки са жените и момичетата. Този полово обособен характер на домашното насилие ни напомня, че по целият свят жените страдат от насилие, точно защото са жени. Всички форми на насилие в семейството са причина за сериозен размисъл и изискват наличието на различни стратегии за премахването им.

След всичко казано до тук е добре да се знаят и някои неща, свързани с национална програма за превенция и защита от домашно насилие. На 29.03.2005г. е приет Закон за защита срещу домашното насилие (ЗЗДН). На 19.10.2006г. правителството одобри първата Програма за превенция и защита от домашното насилие за периода 2007/2008г. В програмата се планира откриването на национална 24-часова телефонна линия за предоставяне на информация на пострадалите от домашно насилие, както и разкриването на временни подслони за жертвите на домашно насилие.

Според международно прилаганите методики, насилието над жените дели на четири основни форми на насилие: трафик на жени; домашно насилие; сексуално насилие и сексуален тормоз. У нас и четирите проблема застрашават българската жена, но най-широко разпространен е проблема с домашното насилие. По данни на полицията, за последните години, 80 % от жертвите на домашно насилие са жени. В 42 % от случаите се говори за психическо насилие от страна на мъжа към жената, което застрашава жената със социално изолиране.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Цели:

1. Основна цел на разработката е да изведе на преден план домашното насилие спрямо жени в неговата цялост, както и насилието спрямо членовете от семейството.

2. Да повиши чувствителността към проблема на потенциалните насилници в България.

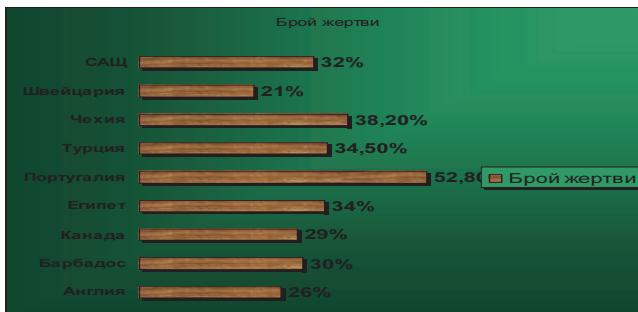
3. Да посочи нуждата от ефикасно обгрижване на жертвите на домашно насилие чрез осъществяване на информационни кампании и подходяща подготовка на професионалистите от сферата на здравеопазването, адвокати, полицаи и социални работници.

Основна целева група са жените -жертви на домашно насилие, но също така разработката е насочена към социалните работници, службите по реинтеграция, медицински специалисти, юристи, педагогически персонал, полиция. Те са преки бенифициенти, тъй като участват в изработването на учебни помагала. Мъжете, които упражняват насилие или потенциално биха могли да упражняват такова също са една от целевите групи. Подчертава се необходимостта от създаване на държавна система от здравна и правна помощ за жени, преживели домашно насилие и осигуряване на по-добрия им достъп до нея.

Задачи:

- ✓ Разгледани са различни видове домашно насилие ;
- ✓ Разгледани са негативните тенденции в здравето състояние на жертвите на домашно насилие ;
- ✓ Разяснена е ролята на различните социални институции в превенцията и със справянето с домашното насилие ;
- ✓ Изяснени са условията за достъпност до здравни и правни услуги на жертвите на домашно насилие ;
- ✓ Анализирани са резултати от анкетно проучване ;
- ✓ Посочени са нормативни актове, действащи в страната и отнасящи се до „проблема домашно насилие” ;
- ✓ Дадени са предложения за вземане на възможни мерки и повишаване на достъпността до здравна и правна помощ.

Домашното насилие е сериозен проблем, който може да възникне във всяка културна и обществена група. Навсякъде по света домашното насилие има унищожителни ефекти върху физическото, психологическото, емоционалното и финансовото благосъстояние на жени, деца, семейства и обществени групи.

95 % от жертвите на домашно насилие в световен мащаб са жени.

45 % от убийствата на жени в световен мащаб са в следствие на домашно насилие.

В Русия, 36 000 жени на ден преживяват домашно насилие. Това води до убийството на жена, на всеки 40 минути.

Обект и методология:

Събирането на данни е осъществено чрез прилагане анкетния метод- пряка индивидуална анкета.

Анкетирани бяха 50 лица на различна възраст от 19 до 49 год., сред които:

15 студенти от III курс специалност „ Медицинска сестра” от Медицински университет – Варна ;

- ✓ 10 студенти от II курс специалност „Социална дейност” от Медицински колеж – Варна;

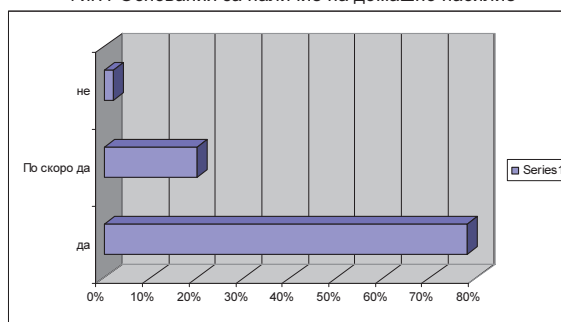
✓ 15 лица с различни професии и образование, сред които и 5 мъже.

Анкетните карти са анонимни и анкетираните участници ги попълниха собственоръчно.

Получените данни са обработени статистически чрез описателни показатели за качествени променливи (проценти, относителни дялове), и са представени в табличен и графичен вид.

Анализ на резултатите от анкетното проучване

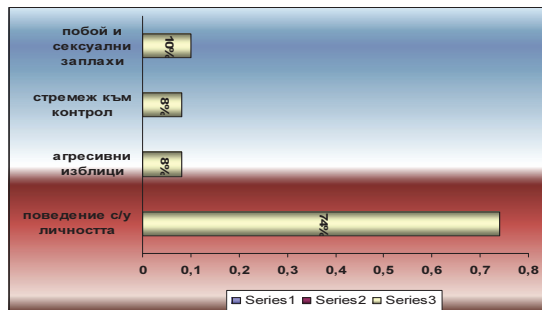
Фиг.1 Основания за наличие на домашно насилие

Повече от две трети от анкетираните са на мнение, че можем да говорим за домашно насилие (78%), по-скоро да (20%), много малко смятат, че нямаме основание да говорим за домашно насилие (2%).

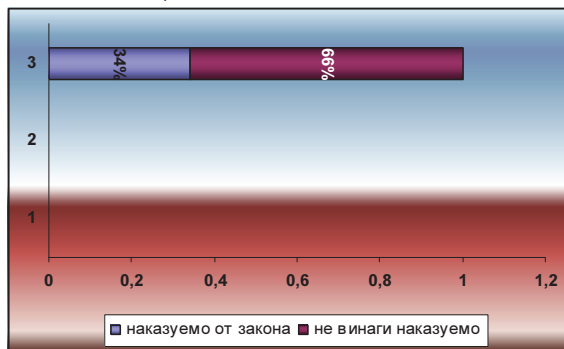
Четири от петте анкетираните мъже смятат, че в днешно време имаме основание да говорим за домашно насилие.

Фиг.2 Какво означава понятието "насилие"?

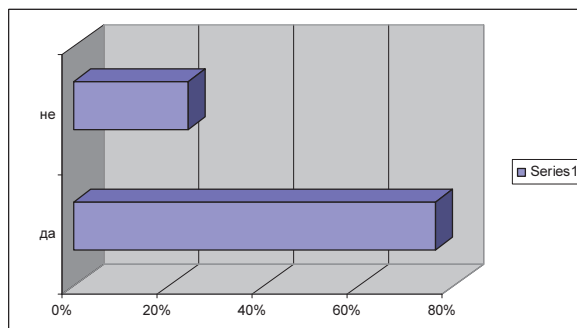
Понятието "насилие" означава поведение срещу личността, което причинява физическа, психическа и емоционална вреда (74%). Малка част смятат, че насилието се изразява в побой, сексуални заплахи, изнудване, принуда към определени действия и поведение (10%). Еднакъв брой проценти – (8 %) са на мнение, че насилието е агресивни изблици, изнасилване, покровителствено и подчиняващо поведение, убийство, а другите (8%) смятат, че насилието е стремеж към контрол и подбуда чрез физически, психически и емоционални средства.

Фиг.3 „Приемливо ли е домашното насилие“?

Повече от половината от анкетираните са на мнение, че домашното насилие не е приемливо при никакви обстоятелства (66%), но и не винаги наказуемо от закона. (34%)

Фиг.4 Мислите ли, че неравнопоставеността между мъжа и жената може да е една от причините за насилие в семейството?”

Три четвърти от анкетираните отдават домашното насилие на неравнопоставеното положение между половете в нашето общество (76%). Останалите анкетирани смятат, че неравнопоставеността между половете не е причина за домашно насилие(24%).

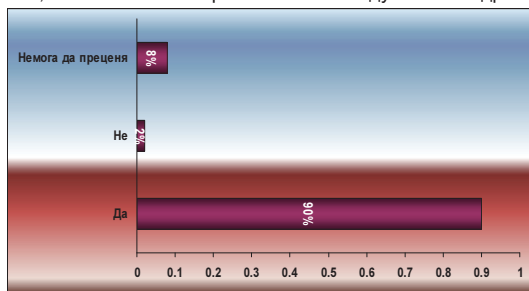
Таблица 1. Кои са основните причини, поради които жените не напускат насилникът си?“

Заради децата си	100%
Имат надежда, че нещата ще се оправят	42%
Нямат къде да отидат	48%
Поради икономическа зависимост	30%
Поради страх от ново насилие	40%
Поради страх от изолация от семейството	30%
Поради липса на поддръжка от институциите	10%

Анкетираните са отговорили на този въпрос с повече от един отговор. Става ясно, че всички анкетирани са на мнение, че основната причина са децата. Така са отговорили всички от запитаните (100%). Половината от анкетираните са на мнение, че жертвите не напускат своя насилник, защото нямат къде да отидат (48%). Почти

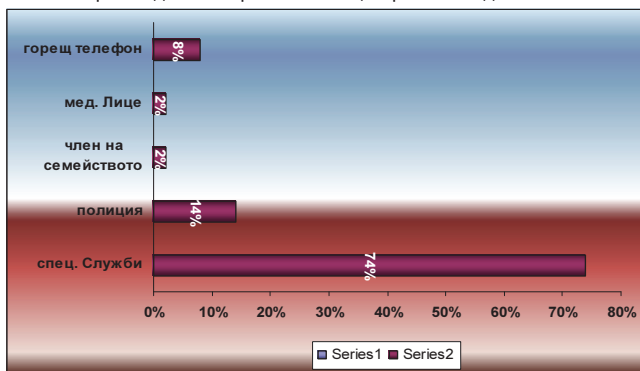
толкова смятат, че жертвата има надежда, че нещата ще се оправят (42%) и че основната причина поради, която жертвата остава при своя насилник е страхът от ново насилие (40%). И че причините се крият в икономическата зависимост на жертвата и страх от изолация от страна на семейството им (30%). Едва малка част от анкетиранияте смятат, че това се дължи на липса на поддръжка от страна на институциите, занимаващи се с проблема (10%).

Фиг.5 Считате ли, че постоянният тормоз е опасен за душевното здраве на жертвата?

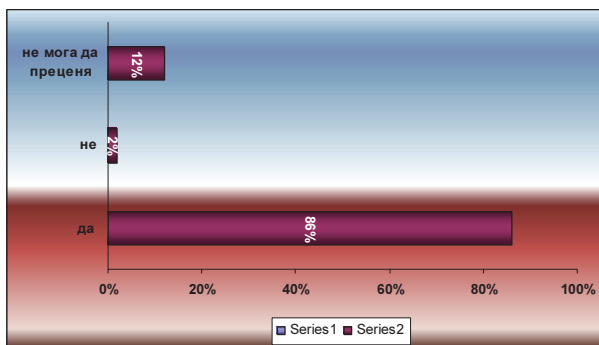
Почти всички от анкетиранияте са на мнение, че насилието в семейството води до множество емоционални срывове, да може да е причина за развитието на психично заболяване (90%). Много малко не могат да преценят дали домашното насилие нарушава душевното равновесие на жертвата (8%), и едва един мисли, че насилието в семейството не води до никакви емоционални сътресения (2%).

Фиг.6 Към кого трябва да се обърне за помощ жертвата на домашно насилие?

Две трети биха ориентирали свой познат или близък, станал жертва на домашно насилие да търси помощ и съдействие от специализираните служби (74%). От изследването става ясно, че престижът на неправителствените организации, като институция защитаваща проблемите и правата на жертвите на домашно насилие, все повече нараства. Малка част от респондентите биха посъветвали свой близки и познати да се обърнат за помощ и съдействие към полицейските служби(14%) и да се обадят на гореща телефонна линия(8%), едва единици от участващите в анкетното проучване са на мнение, че жертвите на домашно насилие трябва да се обърнат към медицинско лице или член на семейството си(2 %).

Фиг.7 Считате ли, че съществува необходимост от законодателни промени, свързани с домашното насилие?

Резултатите от проведената анкета са категорични, че сега действащият Закон за защита от домашно насилие има нужда от законодателни промени (86%). Единици са на мнение, че действащия закон отговаря напълно на нуждите на жертвите, и няма нужда от законодателни промени (2%). Част от анкетираните отговарят, че не са запознати със закона и не могат да преценят дали той удовлетворява и защитава напълно жертвите на домашно насилие (12%).

Обобщение на резултатите от анкетното проучване

От направеният анализ на анкетното проучване става ясно, че домашното насилие е неизменна част от живота на българите. То присъства много сериозно в личния им живот, както и в средата им от близки, приятели и познати. Говоренето за домашно насилие, като проблем от първо лице е все още много трудно, и това маскира фактическите жертви на насилие.

Домашното насилие е една от най-разпространените, но и най-прикритата форма на подчинение на един или повече членове от семейството. То води до трайни и дори понякога фатални последици за отделните жертви.

До скоро домашното насилие традиционно се смяташе за „частен“ проблем. Този тип издевателство, случващо се между стените на дома и в контекста на интимните взаимоотношения, беше извън сферата на държавните отговорности. С приемането на Закона за защита от домашното насилие, подобни масови разбирания по отношение, както на проблема с домашното насилие, така и на отговорностите на държавата са се променили с времето. Постепенно насилието в семейството се превърна от просто „личен“ проблем във все по-легитимен и нарастващ проблем на обществото и на държавата. Но въпреки всичко, общественото мнение показва, че все още има необходимост сега действащият закон да бъде променен и усъвършенстван. Очевидно е, че държавата трябва да отговори на потребностите и очакванията на обществото за адекватна и своевременна реакция. Това означава действия на държавата в три основни направления – превенция на насилието, санкциониране и подвеждане под наказателна отговорност на извършителите на насилието, и адекватна помощ за жертвите на домашно насилие, съобразена с техните индивидуални потребности.

Изводи :

1. Домашното насилие е полово обусловено явление и най-често неговите жертви са жените и децата. Жените – поради своите биологични особености, а децата – поради своята физическа и психическа незрялост и безпомощност, се явяват обект на посегателство.

2. Обстоятелствата, довели до появата на насилие, могат да се разглеждат от различни аспекти. Това могат да бъдат: културните традиции, моделът на биологичното семейство, както и условията на съвременния социален живот, особености на взаимоотношенията с близки и приятели.

3. Поради широкото си разпространение, и поради сериозните физически и психологически травми, които оставя, домашното насилие е сериозен социален проблем.

4. Жертвите на насилие имат своя специфика в чисто психологичен план, която трябва да бъде взета под внимание от страна на работещите с тях специалисти – медицински специалисти, социални работници, адвокати, полицаи.

5. Професионалистите от сферата на здравеопазването и социалните служби заемат важно място в редицата от служби, които имат допир с жертвите на това насилие и могат да им осигурят помощ. Тяхната медицинска и правна отговорност е голяма, както за откриването на насилието, така и за подходящата му ранна диагностика. Това позволява да се идентифицират най-спешните и психо-социални нужди на пострадалите.

6. Борбата с насилието спрямо жените и по специално с домашното насилие, предполага използването на няколко основни стратегии, които са възприети в световен мащаб. Българските неправителствени организации, работещи по този проблем, се стремят да следват вече изградената и утвърдена схема на мултидисциплинарния подход, и да привличат вниманието и участието на представителите на различните държавни институции, които са свързани по някакъв начин с проблема. Въвличането на държавата в борбата с домашното насилие и поемането на отговорност за пострадалите без съмнение ще гарантира най-добре спазването на всички поети от България международни ангажменти. Само тогава може да се говори за съответствие на българското законодателство с европейските стандарти.

Препоръки:

1. Преминаването през тренинг на специализираните професионални групи относно начинът, по който следва да се отнасят към пострадалите, относно работата в мултидисциплинарен екип, относно тълкуването и приложението на международните документи, по които България е страна, би довело до положителна промяна в областта на правното подпомагане.

2. Необходимо е създаването на ефективна система за събиране на статистическа информация и изследване на размера, причините и последиците от домашното насилие.

3. Да се провеждат медийни и образователни кампании, с цел стимулирането на обществена нетърпимост към домашното насилие и неговите извършители.

4. Да се създадат специализирани центрове, в които да се осъществява лечение на насилниците.

5. Да се приемат програми за превенция на насилието в училищата и в детските градини.

6. Да се насърчат програми, предназначени да развият у жените чувство за равноправие и равностойност в обществото.

7. Да се разкрият подслони за жертви на домашно насилие и осигурят те да бъдат достъпни за всички пострадали жени. Да им се предостави финансова и техническа помощ от страна на общините, на чиято територия са разкрити.

8. Да се предоставят временна финансова помощ и безплатни правни консултации на жертвите на домашно насилие, които са напуснали обстановката на насилие в дома.

9. Да се осигури предоставянето на медицински и правни услуги за жени от селските райони и бедните крайградски зони, с цел до тях да имат достъп всички жени, независимо от техния социално – икономически статус или местонахождение.

10. Необходимо е да бъде променен действащия закон, за да бъдат предвидени клаузи относно наказателното преследване на насилника.

11. Да се осигури по-голяма подкрепа за неправителствените организации, работещи по проблемите на домашното насилие. Трябва да се позволява, те да вземат по-голямо участие при формулирането и прилагането на законите и националните политики.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

През последните десетилетия от хилядолетната си история, женската част от човечеството се опитва да разчупи рамките на обществения патриархален модел. Като резултат от тези усилия се появява концепцията за „равни права и равните възможности на мъжете и жените“.

Отговорността на държавата за защита правата на жертвите на домашно насилие, били те жени, деца или мъже е основна гаранция за тяхната действителна реализация и без съмнение, едно от изискванията за реалното присъединяване на България към стандартите на Европейския съюз.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Гладис Аоста Варгас; Мишел Безли; Маргарет А. Шулър; Сакунтала Кардигамар- Раджасингам; Ребека П. Сюал; Арати Визан; Шейла Гима – “Отговорност на държавата за домашното насилие” – София 2000

[2] Материали предоставени от Фондация „SOS – семейства в риск”

[3] [www. Famili – law.freedvice.com/domestic_violence/](http://www.Famili-law.freedvice.com/domestic_violence/)

[4] [www. Wamenslaw.org](http://www.Wamenslaw.org)

[5] [www. Divafoundationbg.org](http://www.Divafoundationbg.org)

[6] [www. Chambersz.com/index.php/content/view/7176/112](http://www.Chambersz.com/index.php/content/view/7176/112)

[7] [www. Animusassociation.org](http://www.Animusassociation.org)

[8] [www. Evropea.com/domestic_violeno.htm](http://www.Evropea.com/domestic_violeno.htm)

[9] [www. capital.bg](http://www.capital.bg)

За контакти:

Тамара Цветкова Медицински университет „Проф. Д-р П. Стоянов” – Варна, ФОЗ, Катедра „Здравни грижи”, е мейл: tamara1960@abv.bg

Докладът е рецензиран.